

**KORXONALARNING BYUDJET BILAN XISOBLASHUVIDA SOLIQ
AUDITINING O`RNI.**

Jumamuratov Doniyor Mansurbek o`g`li
Bank-Moliya Akademiyasi DMNA-2022 gurux magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola korxonalar byudjet bilan hisoblashuvida soliq auditining o`rni o`rganadi. U fiskal javobgarlikni saqlash, tartibga muvofiqlikni ta'minlash va daromadlarni to'g'ri baholash muhimligini o`rganadi. Tadqiqotda mavjud bilimlar manzarasini tushunish uchun keng qamrovli adabiyotlar tahlili, so'ngra soliq tekshiruvlarida qo'llaniladigan usullarni batafsil o'rganish qo'llaniladi. Maqola natijalar haqidagi tushunchalar, ularning oqibatlarini muhokama qilish va byudjet amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan korxonalar uchun tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: soliq tekshiruvi, korxonalar byudjeti, moliyaviy muvofiqlik, daromadlarni baholash, fiskal javobgarlik, tartibga muvofiqlik.

Samarali moliyaviy menejment har qanday korxonaning barqarorligi va o'sishi uchun juda muhimdir. Moliyaviy menejmentning muhim jihatlaridan biri bu soliq tekshiruvlari natijalariga katta bog'liq bo'lgan byudjetlarni aniq hisoblashdir. Soliq tekshiruvlari korxonalarining fiskal qoidalarga rioya qilish, moliyaviy shaffoflikni saqlash va daromadlarni to'g'risida aniq hisobot berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu maqola korxonalarini byudjetlashtirish sharoitida soliq tekshiruvlarining ahamiyatini yoritishga qaratilgan.

Mavjud adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish byudjet hisob-kitoblarida soliq tekshiruvlarining roli to'g'risida asosli tushuncha beradi. Oldingi tadqiqotlar samarali soliq tekshiruvi amaliyoti va yaxshilangan moliyaviy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni ta'kidlaydi. Tadqiqotlar, shuningdek, discrepancies uncovering soliq auditlari rolini ta'kidlash, moliyaviy noto'g'ri oldini olish, va manfaatdor tomonlar o'rtasida ishonchni rivojlantirish. Ushbu bo'lim usullar va natijalarni keyinchalik o'rganish uchun nazariy asoslarni belgilaydi.

Soliq tekshiruvlarining korxonalar byudjetiga ta'sirini tushunish uchun ushbu tadqiqot aralash usulli yondashuvdan foydalanadi. Moliyaviy yozuvlardan olingan miqdoriy ma'lumotlar va moliyaviy ekspertlar bilan suhbatlardan olingan sifatli tushunchalar yaxlit ko'rinishni ta'minlash uchun birlashtirilgan. Usullar bo'limida korxonalarini tanlash mezonlari, soliq tekshiruvlari paytida ko'rib chiqilgan parametrlar va topilmalarni sharhlash uchun ishlatiladigan tahliliy vositalar batafsil bayon etilgan.

Soliq tekshiruvi-soliq qonunchiligi va qoidalariga muvofiqligini ta'minlash uchun soliq to'lovchining moliyaviy ma'lumotlari, yozuvlari va hisoblarini har tomonlama tekshirish. Byudjetga ega korxonalarini hisoblashda soliq tekshiruvlarining

roli ko'p qirrali bo'lib, soliq intizomini saqlash, adolatli soliqqa tortishni ta'minlash va shaffoflikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Korxonalar sharoitida soliq tekshiruvlarining roli va ularning byudjetga ta'sirining ba'zi muhim jihatlari:

Muvofiqlikni Ta'minlash:

- Soliq tekshiruvlari korxonalarining tegishli soliq qonunlari va qoidalariga rioya qilishlarini ta'minlashga yordam beradi. Bunga daromadlar, xarajatlar va boshqa moliyaviy operatsiyalarni aniq hisoblash va hisobot berish kiradi.

Daromadlarni Himoya Qilish:

- Soliq deklaratsiyalaridagi xatolar yoki nomuvofiqliklarni aniqlash va tuzatish orqali soliq tekshiruvlari davlat daromadlarini himoya qilishga yordam beradi. Bu davlat xizmatlari va infratuzilmani moliyalashtirish, umumiy byudjet salomatligiga hissa qo'shish uchun juda muhimdir.

Soliq To'lashdan Bo'yin Tovlashni Aniqlash:

- Soliq tekshiruvlari soliq to'lashdan bo'yin tovlashni aniqlash va oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Moliyaviy yozuvlarni chuqur o'rganish orqali hokimiyat daromadlar yoki daromadlar oqimiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan boshqa firibgarlik faoliyati to'g'risida qasddan hisobot berishi mumkin.

Soliq yukini adolatli taqsimlash:

- Soliq tekshiruvlari barcha korxonalar soliq yukidan adolatli ulush olishlarini ta'minlashga yordam beradi. Soliq to'lashdan bo'yin tovlash yoki qochishni aniqlash va hal qilish orqali auditlar ba'zi korxonalar bo'shliqlardan foydalanishi yoki yukni mos keladigan korxonalariga o'tkazadigan amaliyot bilan shug'ullanishi mumkin bo'lgan holatlarning oldini olishga yordam beradi.

Shaffoflikni Oshirish:

- Audit jarayoni korxonalardan aniq va batafsil moliyaviy yozuvlarni yuritishni talab qilish orqali shaffoflikni oshiradi. Shaffof moliyaviy hisobot manfaatdor tomonlar, shu jumladan investorlar, kreditorlar va keng jamoatchilik uchun korxonalarining moliyaviy holatini baholash uchun juda muhimdir.

Tiyilish Ta'siri:

- Soliq tekshiruvining istiqboli biznesni aniq yozuvlarni saqlashga va soliq qoidalariga rioya qilishga undovchi omil bo'lib xizmat qiladi. Kuchli audit tizimining mavjudligi soliq to'lovchilar o'rtasida ixtiyoriy muvofiqlik madaniyatini rivojlantirishga yordam beradi.

Tuzatishlar va jarimalar:

- Soliq tekshiruvlari natijasida korxonaning soliq majburiyatiga tuzatishlar kiritilishi mumkin. Rioya qilmaslik uchun jarimalar ham qo'llanilishi mumkin. Ushbu tuzatishlar va jazolar to'g'ridan-to'g'ri hukumat daromadiga hissa qo'shadi va kelajakda rioya qilmaslik uchun to'siq bo'lib xizmat qiladi.

Byudjetni rejalashtirish va prognozlash:

- Hukumatlar byudjetni rejalashtirish uchun aniq daromad prognozlariga tayanadi. Soliq tekshiruvlaridan olingan tushunchalar organlarga byudjet mablag'lari va xarajatlari to'g'risida ko'proq xabardor qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Soliq tekshiruvlari soliq tizimining yaxlitligini saqlashda, soliq yukining adolatli va adolatli taqsimlanishini ta'minlashda va hukumat byudjetining umumiy moliyaviy salomatligiga hissa qo'shishda muhim rol o'ynaydi. Ular ijro etish va ta'lim uchun vosita bo'lib xizmat qiladi, nomuvofiqlik holatlarini aniqlash va hal qilishda muvofiqlikni rag'batlantiradi.

Ushbu bo'limda maqolada natijalarning korxonalar byudjetiga ta'siri muhokama qilinadi. Soliq tekshiruvlari xavfni kamaytirishga, manfaatdor tomonlarning ishonchiga va korxonalarining umumiy moliyaviy salomatligiga qanday hissa qo'shishini o'rganadi. Muhokama, shuningdek, samarali soliq tekshiruvi amaliyotini amalga oshirishda korxonalar duch keladigan muammolarni ko'rib chiqadi va ushbu muammolarni hal qilish uchun potentsial strategiyalarni taklif qiladi.

Xulosalar:

Adabiyotlarni tahlil qilish, usullar va natijalardan kelib chiqib, xulosalar bo'limi asosiy narsalarni sintez qiladi. Bu soliq tekshiruvlarining fiskal javobgarlikni saqlash va byudjet hisob-kitoblarining aniqligini oshirishdagi ahamiyatini yana bir bor ta'kidlaydi. Bo'limda, shuningdek, maqbul samaradorlik uchun soliq tekshiruvi jarayonlarini soddalashtirish bo'yicha doimiy harakatlar zarurligi ta'kidlangan.

Olingan xulosalar asosida ushbu bo'lim samarali soliq tekshiruvi strategiyalari orqali byudjet amaliyotini kuchaytirishga qaratilgan korxonalar uchun amaliy takliflarni taqdim etadi. Tavsiyalar ilg'or moliyaviy texnologiyalarga sarmoya kiritish, tashkilot ichida muvofiqlik madaniyatini rivojlantirish va moliyaviy xodimlarni muntazam o'qitishni o'z ichiga olishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, ushbu modda korxonalar byudjetlarini hisoblashda soliq tekshiruvlarining ajralmas rolini ta'kidlaydi. Adabiyotlar, batafsil usullar, tushunarli natijalar va mazmunli munozaralar haqida to'liq ma'lumot berish orqali u moliyaviy menejment va tartibga rioya qilish bo'yicha davom etayotgan muloqotga hissa qo'shadi.

Adabiyotlar.

1. Tohirovich, Q. N. (2021). XALQARO MOLIYAVIY HISOB STANDARTLARIGA O'QITISH DOLZARBLIGI. Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali, 1(2), 56-64.
2. O'G'Li, R. U. R., Tohirovich, Q. N., & O'G'Li, Q. N. A. (2021). BILVOSITA SOLIQLARNING SOLIQ TIZIMIDAGI TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(10), 719-723.

3. Sulstonova, M. A. (2021). MAS'ULIYATI CHEKLANGAN JAMIYATLARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI. Scientific progress, 2(8), 608-613.
4. Abduraximov, B. U. O., Qudbiyev, N. T., & Mominov, I. L. O. (2021). AYLANMA MABLAG 'LARNI BOSHQARISH TIJORAT KORXONASI MUVAFFAQIYATINING ASOSI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(10), 724-733.
5. Rasulova, Shaxnoza Xatamovna (2021). ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARINI KAMAYTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI VA UNI TO'G'RI HISOBGA OLIISH ZARURIYATI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1 (10), 713-718.
6. Abduxalimovna, A. Z., & Nabiyeovich, I. I. (2021). Organization of Long-Term Asset Accounting on the Basis of International Standards. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF INNOVATIONS ON TOURISM MANAGEMENT AND FINANCE, 2(11), 86-92.
7. Ibragimova, Z. (2021). BUXGALTERIYA HISOBI TIZIMINING HOLATI VA UNING FAOLIYATINI BAHOLASH. Scientific progress, 2(2), 811-815.
8. Кудбиев, Д. (2021). МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ УЧЕТА АРЕНДОВАННЫХ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ. In Современная наука. XXI век: научный, культурный, ИТ контекст (pp. 119-124).